

אוצר הנפש

לקט משיעורי הרב יצחק גינזבורג שליט"א בנושאי נפש ומידות

עלון מס' 18

משפטים תשע"א

דבר השבוע

פרשתנו פותחת "ואלה המשפטים", ודרשו חז"ל: "ואלה מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני, אף אלו מסיני". החיבור שב"ואלה" מקשר את פרשת משפטים למתן תורה שבפרשת יתרו. יש בחז"ל שלוש דרשות לגבי הסמיכות בין פרשת משפטים לציווי על בניין המזבח והאיסור "ולא תעלה במעלות על מזבחי" שבסיום פרשת יתרו. א. נסמכה פרשת דינין לפרשת מזבח, לומר לך שתשים סנהדרין אצל המזבח. ב. מנא הא מילתא דאמרו רבנן "הוון מתונין בדין"? דכתיב "לא תעלה במעלות" וסמיך ליה "ואלה המשפטים". ג. מניין לדיין שלא יפסע על ראשי עם קודש? שנאמר "לא תעלה במעלות" וסמיך ליה "ואלה המשפטים".

מהדרשה הראשונה שיש לשים את הסנהדרין אצל המזבח, ניתן ללמוד על המהות הכללית של עבודת הדיינים: היחס בין הקרבת הקורבנות על המזבח לבין הנהגת העולם ע"י הסנהדרין הוא יחס של "רצוא ושוב" - המזבח מבטא את עוצמת העלייה של העולם ב"רצוא" כלפי שמיא, ואילו הדיינים מיישבים את האור האלוקי בעולם בהנהגת מציאות העולם ברחמים ע"פ צרכי היום-יום. תפקיד זה של "שוב", של המשכת וגילוי אור התורה (=רצוא ושוב) כך שיחדור אל המציאות עד לפרטי פרטיה, הוא תפקידם של הדיינים. זה גם המסר העולה מקישור "משפטים" ל"יתרו" אחרי הרצוא של "ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלוקים" הדבר הראשון שמוריד משה בתנועת שוב הוא פרשת דינים. רק לאחר הלהבת לב ישראל בעבודת המזבח יכולים הדיינים להגיע לדין אמת אלוקי. והרמז: **סנהדרין המזבח=אמת.** (מתוך "מעייני גנים")

חולשה אינה חיסרון (חלק ח')

כעת אפשר להבין יותר טוב מדוע חולשה קשורה לעולם התיקון. בעולם התהו אין אהבת ישראל, אהבת חיים, אלא יש רק שנאת חיים. עולם התיקון הוא "עולם חסד יבנה" - **עולם של אהבות**, ואהבות אלו הן חולשות. מי שלא אוהב אף אחד הוא סופרמן חזק, אין לו תאווה לשום דבר, רק "אני ואפסי עוד". אותנו הוא לא מעניין כלל (בין השיטות הרבות ישנה שיטה אחת ותיקה בכל העולם וגם בארץ, שבאמריקה כבר רוצים לאסור אותה - סיינטולוגיה, שמטרתה להפוך את האדם לרובוט, ליצור אדם ללא רגש, סופר-מוצלח בחיים, שזה ממש עומק קליפת הגוי, איבוד צלם אנוש. קיימות כמובן עוד שיטות מן הסוג הזה).

טיפוס 'תוהו' זה, שייך לפרה-היסטוריה, מהתקופה שבה ה' ברא עולמות ושבר אותם כי לא מצאו חן בעיניו, היות שלא הייתה שם אהבה. עד שהגיע לעולם הזה, שבמידה מסוימת משקף אותו (-ידבר מוצא חן אם הוא משקף אותי) בכך שיש בו אהבות, חולשות. מובא בחסידות שהצורך להתחנך בנפש מגדיר את עולם התיקון. התחושה שאיני יכול להיות לבד זו בעצם חולשה. בעולם התהו לא התחננו, כי לא הייתה החולשה הזאת, שהיא שורש התיקון. לכן בתקופה שבה האדם הגיע לפרקו ראוי לו ליישר ראשי עם החולשה, ולהגיע לחולשה טובה - עצם הזיקה להתחנך.

(כ"ח אייר, תשי"ע)

מידת התמימות (חלק ד')

התכונה הטבעית של נשמה יהודית (להבדיל מנח שלא היה יהודי) היא התמימות של "יעקב איש תם יושב אהלים". הפירוש לפסוק הוא שטוב ונעים לו ללמוד תורה בלי טרדות ודאגות העולם הזה. הוא לא 'יודע' להיות מוטרד. הסיבה שבגללה האדם לא לומד תורה היא מפני שהוא קצת יותר מדי מתוחכם. ריבוי חכמתו מטרידו: מאין יבוא לחמו? ואילו כאשר האדם לא מודאג בגלל תמימותו, הדבר נובע מתכונת נשמתו.

רש"י מפרש על הפסוק כי תם הוא "מי שאינו חריף לרמות". כך למשל יש אחד שלא יודע להעתיק במבחן ואם יעשה כן בודאי ייתפס. **תוכו כברו** ופיו כלבו.

התמימות היא התכונה הנבדלת של העם היהודי וכך צריך להיות יהודי באמת. בפועל הגויים ראו את היהודים כרמאים, ולהבדיל החילוניים רואים כך את הדתיים. זהו קטרוג הנובע מציפייה לא מודעת מהיהודי להיות תמים.

חז"ל דורשים את הפסוק "ארור עושה מלאכת ה' רמייה" על מלמד בכיתה שעובד בלילה עבודה אחרת ובא למחרת בבוקר עייף ולכן אינו מלמד כפי שצריך. על זה נאמר שהוא עושה את מלאכת ה' רמייה. מלאכת ה' זו לימוד בתלמוד תורה וכל שכן טיפול נפשי כמו פסיכולוג. גם כאן, אם המטפל אינו תמים ומוקדש למלאכה זו בלבד ועושה מלאכה אחרת, הוא מחליש את עצמו בעבודת הטיפול הנפשי ועושה את מלאכתו רמייה.

אנו למדים שהתמימות קשורה לבית המדרש. מי שהוא באמת תם, מוקדש כולו לבית המדרש שלו. אם אמרנו זאת לגבי הלומד, כל שכן שמדובר (לפי דרשת חז"ל) במלמד. התלמיד וגם המלמד צריכים להיות תמימים, אחרת זו רמאות.

("אוצר הנפש" א')

אותיות מחכימות: דיין - נייד

הדיין צריך להיות **נייד** וגמיש ולא להיות קשה כארו.

סירובו של רבי יחיאל מיכל לבעש"ט (חלק ג')

אנשי עיר אחת הפצירו בבעש"ט שישפיע על תלמידו רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב שיקבל עליו את עול הרבנות בעירם. הבעש"ט הפציר בתלמידו מאד, אך דבריו בענין זה לא הועילו ורבי יחיאל מיכל מזלוטשוב לא הושפע מהם. הבעש"ט אמר לו: "אם לא תשמע לדברי תאבד את העולם הזה ואת העולם הבא!". השיב רבי יחיאל מיכל: "אף אם אהיה אבוד משני העולמות, לא אקבל עלי שורת רבנות אשר לא נכונה עבורי". אז אמר לו הבעש"ט בשמחה: "ברוך אתה לה' וברוך טעמך. באתי רק לנסותך לדעת את אשר בלבך כדי להטיבך באחריתך".

בן ועבד - מח פנימי ודבור חיצוני

ניתן להבחין בסיפורנו בחילוק הידוע בין **עבד לבן**. מי שיודע רק לציית לאדון נקרא **עבד**, אבל מי שיכול לעתים לא לציית, דווקא בגלל הקשר העצמי שלו, נקרא **בן** הגבוה מהעבד. מדרגה גבוהה יותר היא **בן שנעשה עבד**, כלומר בן הכופה את טבעו ומציית תמיד לאביו בניגוד לתכונת הבן שבו. המדרגה הגבוהה ביותר היא **עבד שחוזר להיות בן**. מובא בחסידות שבן שנעשה עבד הוא בחינת משה רבינו, ואילו עבד שחוזר להיות בן - "בני אתה אני היום ילדתיך" הוא בחינת המשיח. רבי יחיאל מיכל ידע בנפשו ששררה אינה טובה עבורו והוא עלול להיכשל ב"רם לבבך" ולכן לא הסכים לקבלה בשום אופן. כאשר הצליח לעמוד בניסיון זכה לגלות את פנימיות הלב.

מה ההבדל בין בן לעבד? הבן קשור ל**פנימיות המחשבה** של אביו ולכן לעתים הוא לא מציית לדבורו. לעומת זאת העבד קשור רק לדבורו של האדון. הוא לא מבין מעבר לכך. הבן שיוצא מהמח של אביו קשור למוחו, והתנגדותו נובעת מכך שהוא בוחר ללכת אחרי המח ולא אחרי ה**דבור החיצוני** יותר. הבן בא בעצם לאביו ואומר לו: "אני יודע יותר טוב ממך מה אתה רוצה!" כמו במקרה של יעקב שגנב את הברכות של עשיו מאביו יצחק. ואכן יצחק הודה לו לבסוף (כפי שרש"י אומר) "גם ברוך יהיה". הבן יודע לא רק את מחשבת האב, אלא לעיתים אף את התת מודע שלו. נאמר "יפה כח הבן מכח האב" והפירוש הוא שהסיבה לכך שכח הבן יפה מאביו נובע בפנימיות מכח האב עצמו.

הרבי אמר לחסידיו "עשו כל אשר ביכולתכם. אני את שלי עשיתי". דווקא כעת, בדור העשירי לבעש"ט, מתגלה לפתע בחינת הבן. מנקודת מבט זו הכל מתהפך, ומתגלה עליית דורות מדור הבעש"ט לדור העשירי. בדור הראשון של הבעש"ט התלמיד לא רוצה להיות רב אצל הרבי, וכעת בדור העשירי מחויב החסיד לקחת את היוזמה הגדולה ביותר, ולהיות ב'ראש' הכי גדול. תלמיד הבעש"ט בחר להיות 'ראש קטן' כנגד רבו ואילו כעת הרבי מבקש שנבחר, לפי התחושה הפנימית והעצמית ביותר, להיות 'ראש גדול' לגמרי, שזהו העניין של "אורות דתהו בכלים דתיקון".

(התועודות, תש"ס)

ריקנות מול שפלות

מקורם של הדיכאון והייאוש בנפש הוא בהשקפה המאמינה כי כל העולם רע ואין בו טוב כלל. כיום ידוע על קיומן של דעות המאמינות בהשקפה שכל המציאות היא שום דבר אחד גדול, **חלל ריקן** לא כלום. ומאחר שגם האדם בעצמו נמצא בתוך כל הרע הזה, אף הוא מציאות רעה, גם הוא שום דבר. הוא 'אין' הנובע מחוסר תוכן, מריקנות, שעל כן הוא 'אין' של שום דבר - **'אין' של הקליפה**.

גורלו של אדם בעולם כזה הוא אבוד. הוא מרגיש שאין לו מנוס, שאין לו לאן לברוח מהגיהינום שבו הוא נמצא. ידוע בחסידות הכלל כי מקום ריקן הוא מקור למזיקים, ולכל מיני מרעין בישין. דבר זה מסביר את הסיבה לכך שהאדם המדוכא פגיע לכל דבר עד כדי פרנויה. עצם עובדת היותו אדם ריק - זה בעצמו גורם לכך שהוא נעשה פגיע ופרנואידי. לעומת זאת ה'**אין' של הקדושה** היא **השפלות** האמיתית, על דרך הפסוק "ואציעה שאול - הנד". באותו הרגע שהאדם יורד לשאול תחתית (שהוא יחור גדול שחור' בלשון הקבלה) ומגיע לשפלות אמיתית, שהיא ה'**אין' האמיתי** - שפירושו לקבל את כל האשמה על עצמו, מופיע כל התוכן העצמי של "הנד", כלומר שבתוך השאול מתגלית עצמות ה' ממש וכל החלל הריק מתמלא ברחמיו של ה'. כך מתברר ממילא ה'**אין' של הקליפה** ע"י ה'**אין' של הקדושה**.

("אוצר הנפש" ב')

פרצוף ה'אדם' (חלק י"ג)

הכוח להתלבש והכוח להתחשב - 'אדם' בספירת המלכות

ר"ת **אדם** - "אאלפך חכמה" (מחשבה), דבור, מעשה. כלומר, שלוש האותיות רומזות לשלושת לבושי הנפש השייכים למלכות - "לבוש מלכות". לכן פירוש זה שייך לספירת **המלכות** (- "עלמא דאתגליא") שהיא היכולת של הנפש להביע את עצמה, **להתלבש במחשבה-דבור-מעשה**.

מה זה אומר לגבי מישהו שמגיע עם בעיה? ברוב הפעמים ייתכן שהבעיה היא שהוא מחוסר לבוש. והיות שהלבוש שייך כאמור לספירת המלכות, ספירה פשוטה וארצית - זהו המקום לתת לו עצה מעשית, להלביש אותו באחת (או יותר) מתרי"ג המצוות. שכן כתוב, שכל התורה והמצוות הן לבושים - למחשבה-דבור ומעשה. וכן, כל תרי"ג מצוות התורה הן תרי"ג עיטין - עצות טובות לתיקון הנפש. התלבשות נכונה ביחס ליהודי היא על ידי תורה ומצוות.

דבר נוסף השייך למלכות הוא "**דרך ארץ קדמה לתורה**" (= **כט פעמים אדם**) - קשור מהותית בלהיות אדם, לנהוג בכל העניינים בדרך ארץ. בפשטות הכוונה ב'דרך ארץ' היא תמיד **להתחשב**. עוד לפני שאתה טוב (בספירת החסד) - תתחשב! תהיה רגיש לא לפגוע, עוד לפני שאתה מיטיב לזולת. כשהגר בא להתגייר ובקש ללמוד את כל התורה על רגל אחת הלל אמר לו "מה דסני לך לחברך לא תעביד" - לא 'תהיה טוב', אלא 'אל תעשה מה ששנוא עליך לחברך', תתחשב.

בזה סיימנו את ה"**אדם אחד**" - ה"**אדם אחד** מאלף מצאתי" - 13 מדרגות של **אדם**.

אמרת הרב

מי שלא מרמה את עצמו אי אפשר לרמות אותו.

ניתן להשיג את ספרי "אוצר הנפש" בין כל

ספרי הרב גינזבורג באתר www.pnimi.org.il

או בטל' 050-6360882 או 1700700966

הרשמה לקבלת העלון: odedm@neto.net.il

